

Hezreti Muhammet türkçe ybadata garşy çykarmydy?

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Hezreti Muhammet türkçe ybadata garşy çykarmydy? HEZRETI MUHAMMET TÜRKÇE YBADATA GARŞY ÇYKARMYDY?

Çorумыň Ymam Hatyp mekdebi professor Haýretdin Karaman, professor Süleýman Uludag ýaly giň düşünjeli, okumyş ylahyýetçileri ýetişdirmegi bilen giňden tanalýar.

Süleýman Uludagyň «Yslam nukdaýnazaryndan aýdym-saz we sema» atly ajaýyp ylmy işi bar. «Aýdym-saz harammy ýa däl?» soragyna kanagatlandyryjy jogaplary berýär. Gürrüňsiz, käbir dinparaz fanatlaryň tersine aýdym-sazyň haram däldigini aýatlara, hadyslara goldanyp düşündirýär.

Ýöne meniň ýazjak bolýanym bu barada däl.

Gurhanyň haýsy saz diline ýanap okalyp bilinjekdigi barada ýazanlaryny siziň bilen paýlaşasym gelýär. Çünki şundan sözbaşydaky soragyň jogabyna geçeris:

«Gurhan arap dilinde inipdir. Şonuň üçin ony arap diliniň sazy (lühünü’l Arap) bilen okamak esasdyr. Bu ýerde arap diliniň

sazy (labyz) bilen okamakdan maksat – araplaryň uzyn okaýan bogunlaryny uzyn, gysga okaýanlaryny gysga, galyň okaýanlaryny galyň, inçe (süýndürüp) okaýanlaryny inçe okamak ses we bogunlaryň bölünip aýdylyş esaslaryna eýerýär. Arap dilindäki tekstiň okalmagynda şol diliň fonetikasynyň esas alynmagyndan dogry zat bolup bilmez.

Emma bu ýagdaý türki we pars halklary ýaly arap däl halklaryň Gurhany öz dil sazlary, hanjara edilen we milli sesleri bilen okap bilmejekdiklerini, arap çekimine we hapyzlaryna öýkünmäge mejburdyklaryny aňlatmaýar. Her halkyň Gurhany öz milli sesi bilen okamagy onuň täsirini artdyrýar we telkin güýjüni kuwwatlandyrýar. (...)

Türkler öňden bári öz bokurdak, ses, dil sazyna utgaşykly deklamasiýa eýe. Stambul deklamasiýasy diýilýän okaýyş stili munyň tipiki mysalydyr. Bu stile «arap labzy bilen deklamasiýa (lühunü'l-Arab) frazasyna garşylyklaýyn «Türk labzy bilen okamak» (lühunü'l-etrak) diýip bileris.

Şeýlelikde, lühunül'etrak bilen Gurhan okalmagyna garşy çykýan hadysyň arap milletçileri ýa-da fanatlary tarapyndan toslanandygyna göz ýetirilenden soň, sahyh hadyslara goldanyp, türk labzy bilen Gurhan okamagyň bolýandygyny aýdyp bileris».

İslam Açısından Müzik ve Semâ

Süleyman Uludağ

Professor Süleyman Uludag bu babatda Hezreti Muhammetden-de bir mysala ýüzlenýär:

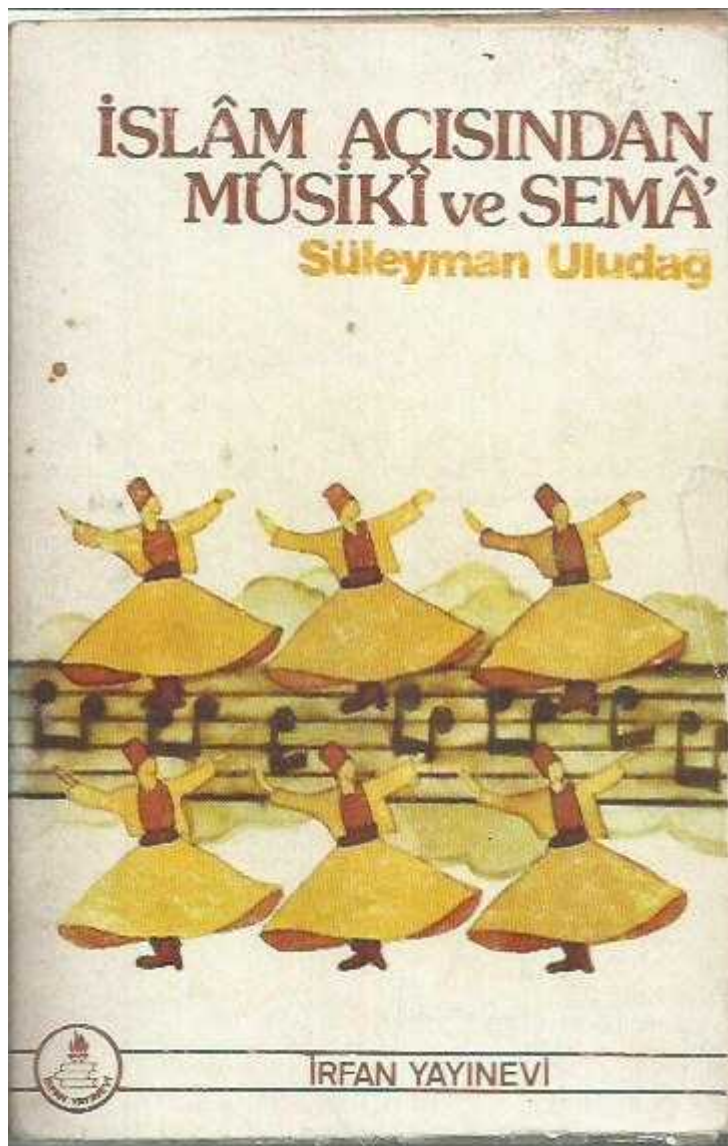
«Buhary, Müslim, Tirmizi, Ebu Dawut, Nesaýy, Ibn Maje ýaly

hadys alymlary tarapyndan rowaýat edilen bir hadysda Hezreti Omaryň bir gün Hişam ibn Hakimiň namazdaka «Furkan» süresini Resulallanyň özüne okadan terzinden doly başgaça görnüşde okaýandygyny görüp gahary gelipdie we namazyň gutarmagyna zordan garaşypdyr. Ol namazyny gutaran badyna Hişamyň ýakasyna ýapyşyp: «Saňa bu deklamasiýany kim öwretdi?» diýip sorapdyr. Hişam «Resulalla öwretdi» diýse-de, «Ýalan sözleme. Çünki Resulalla bu süräni maňa seniň okaýşyňdan başgarak görnüşde okady» diýipdir. Sonra Hişamyň elinden tutup pygamberimiziň huzuryna getiripdir we ýagdaýy aýdyp beripdir.

Resulalla ilki Hişama: «Oka, ýa Hişam» diýipdir. Hişamyň öňki okaýşy ýaly «Furkan» süresini okamagyndan soň, Resulalla: «Dogry, ine! Gurhan şular ýaly indi» diýipdir. Soňra şol süräni Hezreti Omara okadypdyr, olam şol süräni öz bilşi ýaly we Hişamdan tapawutly görnüşde okapdyr. Resulalla oňa-da: «Bulam dogry, Gurhan şular ýalam indi» diýip, soňam:

– Gürrüňsiz, Gurhan ýedi harp boýunça indi. Aňsat düşenini we isläniňizi okaň – diýipdir.

Iň ygtybarly çeşmeler tarapyndan habar berilen bu hadysdan hem görnüş-i ýaly, Hezreti Pygamber (s.a.w) musulmanlaryň Gurhany dürli-dürli görnüşlerde okamaklaryny ündäpdir. Ikisi-de hakyky arap bolan adamlaryň dürli hili okamalaryna oňyn göz bilen sereden Hezreti Pygamber (s.a.w) has oňlanmaly ýagdaý bolan milli sesleriň arasyndaky çaprazlyga oňyn garşylap, gidermesi mümkin däl bu tapawutlyklaryň aradan aýrylmagyny talap etmezdi».

Şular ýaly maglumatlardan soň sözbaşymyzdaky soraga geçip bileris:

«Muhammet pygamber (s.a.w) her hakkyň Gurhany öz dilinde okap düşünmegine, täsirlenmegine garşy çykarmydy? Türk dilinde ybadat edilmegine «ýok» diýermidi?

Şeýle-de...

Alla dil saýlap bilermi? Alla öz ýaradan adamzadynyň ähli dillerini bilmez öýdýärsiňizmi? Eger şeýle bolmasa, buýruklaryny ähli ilçilerine düşüňän dilinden ugradarmydy? Hiç kimsäniň agzyndan «pygamber» sözi düşenok. Ýöne olaryň birem munuň pars sözüdigin, hatda Gurhanda hem beýle sözüň ýokdugyny bilenoklar. Arap dilinde pygambere «Resul» diýlipdir!

Özeniniň ýitirilip, şekiliň agalyk sürýän hala getirilmesine jahlyýet diýilýär.

Jahlyýete garşy göreş bir ýarym müň ýyla golaý wagt bäri dowam edýär.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 11.04.2024 ý. Publisistika